

ВИДИ ПРИЧЕТНОСТІ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЇХ НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Смушак О. М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Івано-Франківського юридичного інституту
«Одеська юридична академія»
м. Івано-Франківськ, Україна*

В теорії кримінального права виділяють три види причетності до кримінального правопорушення:

- 1) приховування;
- 2) потурання;
- 3) неповідомлення [26, с. 206].

Дана точка зору ґрунтувалась на нормах Загальної і Особливої частини КК України 1960 року. Із прийняттям в 2001 році нового Кримінального кодексу, який декриміналізував такий вид причетності, як недонесення та вніс ряд змін, питання видів причетності потребують уточнення. Виходячи з цього, може скластися враження, що недонесення про кримінальне правопорушення не є кримінально караним діянням, але з цим важко погодитись, оскільки в КК є ряд статей, які передбачають відповідальність за неповідомлення про кримінальне правопорушення вчинений іншою особою. До таких кримінальних правопорушень можна віднести: завідомо неправдиві показання (ст. 384 КК), відмова від дачі показання (ст. 385 КК), а також злочини вчинені у службовій діяльності (неповідомлення про кримінальне правопорушення вчинені підлеглими, чи підконтрольними особами).

Для правильного визначення видів причетності в науці кримінального права пропонують визначити єдиний критерій, що має об'єктивний характер – спосіб перешкоджання здійсненню правосуддю. Виходячи з даного критерію можна виділити наступні елементи:

- 1) час здійснення діяння, який відноситься до причетності;
- 2) предмет, на який спрямований вплив причетної особи;
- 3) наявність або відсутність використання службових (в тому числі посадових) повноважень;

4) спосіб надання допомоги, в тому числі розподіл видів на фізичний та інтелектуальний.

Способом завдання шкоди при приховуванні є надання допомоги винному який вже закінчив вчинення кримінального правопорушення, при уникненні реалізації кримінальної відповідальності і справедливого покарання, а також при збереженні добутого в результаті основного кримінального правопорушення майна [9, с. 99].

На основі поданого критерію до видів причетності, які мають додаткове кримінально-правове значення слід віднести заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом (ст. 198 КК) і заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК).

Тому, підсумовуючи вище зазначене, можна виділити наступні види причетності:

1) приховування, яке має два різновиди: заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом (ст.ст. 198, 396 КК) і заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК).

2) потурання злочинам, яке включає в себе потурання службових осіб, потурання приватних осіб;

3) неповідомлення про злочин і злочинця (неповідомлення спеціальних суб'єктів у сфері службової діяльності, та у випадку виконання ними певних обов'язків (свідка, експерта, перекладача), неповідомлення загального суб'єкта).

Дискусійним є питання співвідношення норм які передбачених ст. 256 та 396 КК України. У зв'язку з цим виникає ряд проблем при вирішенні питання кваліфікації дій осіб які приховують діяльність злочинних організацій в силу того, що в складі такої організації є члени його сім'ї чи близькі родичі. У відповідності до ч. 2 ст. 396 КК України члени сім'ї та близькі родичі особи звільняються від кримінальної відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину. Відповідно до змісту ст. 256 КК України виходить, навпаки, не звільняються члени сім'ї та близькі родичі від відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину особи лише за те, що цією особою було вчинено злочин у складі злочинної організації.

На цю проблему звертають увагу С.В. Гізімук, І.А. Зінов'єва, зазначаючи при цьому, що відсутність у спеціальній статті (ст. 256 КК України) положення про звільнення від кримінальної відповідальності особи за приховування злочину, вчиненого членами сім'ї або близькими родичами – учасниками злочинної організації,

штучно посилює відповідальність особи, яка приховує злочин і безпідставно обмежує сферу дії принципу гуманізму, яким керується законодавець при конструюванні ч. 2 ст. 396 КК України. Подібні міркування поширюються також на випадки повторного сприяння учасниками злочинних організацій і повторного укриття їх діяльності. Іншими словами, кількісна характеристика вчиненого діяння також не повинна обмежувати дію вказаного принципу [57, с. 202].

З даною точкою зору можна погодитись лиш частково, оскільки, посилення відповідальності особи за сприяння учасникам злочинних організацій, зумовлене небезпекою організованої злочинності, яка перешкоджає здійсненню кримінально-правової політики, створює загрозу для громадської безпеки. Звільняти від кримінальної відповідальності членів сім'ї чи близьких родичів – учасників злочинних організацій варту було б лише у випадку коли вони керувалися лише родинними почуттями, а не корисливим мотивом. Крім того, не звертати уваги на кількісну характеристику є не тільки не гуманно, але і протизаконно, тому, що вчинення приховування повторно посилює у особи впевненість у безкарності своїх дій і в такому випадку їх дії слід кваліфікувати, як співучасть у злочині, а не причетність. На небезпечність таких злочинів звертає увагу В.О. Тюнін, зазначаючи при цьому, що надання допомоги у будь-якій формі, в тому числі й заздалегідь необіцяної, членам зазначених об'єднань має велику велику небезпеку, оскільки ці діяння підвищують латентність існування та діяльності вказаних угруповань, «спрошують роботу» їх членів, перешкоджають роботі органів юстиції, в напрямку виявлення та припинення діяльності цих формувань, що безумовно впливають на суспільну небезпечність існування злочинних організацій [106, с. 886].

Суспільна небезпечність зазначених формувань виявляється в тому, що їх діяльність перешкоджає здійсненню кримінально-правової політики держави, оскільки їх діяльність перешкоджає не лише нормальному існуванню суспільства, а й створює загрозу для нормального існування держави. Дії осіб, які здійснюють сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності має велику суспільну небезпечність. Позбавляючи організовану злочинність підтримки з боку частини населення, підвищить ефективність заходів, щодо протидії таким злочинам.

М.К. Гнетнев, зазначає, що заздалегідь не обіцяне укриття злочинної діяльності учасників злочинної організації необхідно вважати спеціальним видом приховування злочину, якому притаманні всі види причетності до злочину [126, с. 61]. Хоч при цьому він зазначає, що заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних

організацій не можна вважати видом причетності. М.І Мельник, В. А. Клименко визначають, що заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій є видом причетності до злочину [2, с.184]. Як бачимо, в літературі не має єдиної точки зору стосовно віднесення ст. 256 КК України до інституту причетності до злочину, що зумовлює інтерес науковців до даного питання.

Література:

1. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. 2-ге вид. К. : Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
2. Зарубин А. В. Уголовно-правовое регулирование прикосновенности к преступлению [Текст] : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.08 “Уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право” / Зарубин Андрей Викторович. Тюмень, 2004. 212 с.
3. Гізімук С. В. Зінов’єва І. А. Питання звільнення від кримінальної відповідальності за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх діяльності. *Проблеми законності* : академічний збірник наукових праць. Харків. 2009. Вип. 104. С. 197–204.
4. Тюнін В. О. Доцільність передбачення кримінальної відповідальності за сприяння стійким злочинним об’єднання. *Форум права*. 2010. № 4. С. 884–887
5. Гнетнев М. К. Кримінальна відповідальність за сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 “Кримінальне право і криминологія; кримінально-виконавче право” / Гнетнев Максим Константинович. Луганськ, 2010. 235 с.
6. Мельник М. І. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / М. І Мельник, В. А. Клименко. К. : Атіка, 2008. 376 с.